

1. DİN EĞİTİMİ KONGRESİ (Darıca, 26-28 Ekim 2017)

Sümeıra ARICAN* - Hasan SÖZEN** - Vahdeddin ŞİMŞEK***

Din eğitimi bilimcileri, din eğitimini bilimsel bir zeminde tartışmak, ulusal ve uluslararası alandaki gelişmeleri takip ederek Türkiye ve dünya gerçeklerine uygun bir anlayış geliştirilmesini sağlamak ve böylece din eğitiminin niteliğini arttırmak amacıyla toplantılar düzenlemektedir. Bu çabaların bir parçası, Türkiye’de Din Eğitimi alanında faaliyet gösteren akademisyenler arasında birlik ve eşgüdümü sağlamak ve yapılan/yapılmakta olan çalışmalarında niteliği arttırmak amacıyla, 1997 yılından itibaren yapılan koordinasyon toplantılarıdır.

2015 yılında Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Bilim Dalı tarafından düzenlenen koordinasyon toplantısında, bu toplantılardan akademik anlamda daha fazla verim alınabilmesi amacıyla kongre düzenlenmesine yönelik öneriler sunulmuştur. Katılımcılar tarafından müzakere edilen bu öneri, 2011 yılında Yüksek Din Eğitimi Programları Kalite Değerlendirme Akreditasyon Derneği (DEKAD)¹ tarafından da kabul görmüş, bundan sonra Din

---

* Ar. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
E-posta: sumeyratekin@gmail.com

** Ar. Gör., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
E-posta: hasan-sozen@windowslive.com

*** Ar. Gör., Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi.
E-posta: wahsim2012@gmail.com

1 Bologna süreci kapsamında Türkiye, üye ülkeler ile birlikte eğitim sisteminde standartları geliştirme, farklılıkları azaltma ve eğitim sistemlerini birbiriyle uyumlu hale getirme sürecine girmiştir. İlahiyat Fakülteleri de söz konusu süreç dâhilinde akredite olma çalışmalarını sürdürmektedir. Din Eğitimiçileri de bu amaçla 2011 yılında DEKAD derneğini kurmuştur.

Eğitimi alanında çalışan araştırmacıları/akademisyenleri bir araya getirmek ve yapılan bilimsel çalışmalarını ilgililere tanıtmak üzere “Din Eğitimi Kongresi” düzenlenmesine karar verilmiştir.

26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı, DEKAD, TİMAV, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Darıca Belediyesi işbirliğinde organize edilen 1. Din Eğitimi Kongresi tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve 123 eğitimcinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kongrede iki gün boyunca Din Eğitiminin Teorik Boyutu, Yüksek Din Öğretimi, Yaygın Din Eğitimi, Din Eğitimi Tarihi, Din Eğitimi Kuramı, Din Öğretiminin Boyutları, Öğretmen Yeterlikleri, İHL Öğretim Programları, DKAB Öğretim Programları, Sosyal Hizmetler ve Engellilerin Eğitimi, Ahlak Eğitimi, Çocuk Din Eğitimi, Din Eğitiminin Düşünsel Temelleri, Din Eğitimi Politikaları ile Öğretim Yöntemi ve Materyalleri konu alanlarına dair bildirileri içeren 12 oturumda toplam 64 tebliğ sunulmuştur.

1. Din Eğitimi Kongresi adıyla bu yıl ilk defa düzenlenen program Basın Yayın Kurumu Darıca Tatil Köyünde gerçekleştirilmiş olup program, düzenleme kurulu başkanı Doç. Dr. Ayşe Zişan Furat’ın katılımcılara, kongre program içeriği ve katkıda bulunan kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi vermesi ile başlamıştır. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Murteza Bedir selamlama konuşmasında, geçmiş yıllarda yapılan din eğitimi koordinasyon toplantılarından din eğitimi kongresine geçiş yapılmasının din eğitimi alanı için oldukça önemli bir kazanım olduğunu ve DEKAD’ın kurulmuş olmasının bu alanda yapılan çalışmaların akredite olması ve daha çok tanınır hale gelmesi noktasında yardımcı olacağını belirtmiştir. Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz ise konuşmasında “Son yıllarda din eğitimi ve öğretimiyle ilgili ciddi çalışmalar yapıldığını, bu çalışmaların sonucunda DKAB derslerinin Ortaöğretimde 2 saate yükseldiğini” ifade ederek değer eğitimi bağlamında diğer disiplinler ile işbirliğine gidildiğini vurgulamıştır.

Protokol konuşmalarının ardından, din eğitimi bilim dalının duayen hocalarının katılımıyla özel bir oturum düzenlenmiştir. Bu özel oturumun başkanı Prof. Dr. Beyza Bilgin, oturumun diğer katılımcıları ise Prof. Dr. Halis Ayhan, Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, Prof. Dr. Selahattin Parladır olmuştur. Prof. Dr. Beyza Bilgin “Din Eğitiminin Bilimselleşme Serüveni ve Geleceği” başlıklı konuşmasında din eğitimi alanına dair tecrübelerini paylaşırken, kendisini bu alana yönelten deneyimlerinden bahsetmiştir. Din eğitimiyle ilgili yaptığı Almanya eğitim sistemi araştırması, doktora tezi çalışması ve sonrasında din eğitimi derslerinin zorunlu olma sürecini katılımcılarla paylaşan Bilgin,

din eğitiminde amacının çocukların sorduğu dini içerikli zor sorulara cevap verebilmek olduğunu ifade etmiştir. Asıl amacın ilmiyal bilgisi vermek olmadığını, bir şeyi ezberletmeyi içselleştirme olarak kabul edenlerin o dönemde de, günümüzde de var olduğunu ifade eden Bilgin'in sunumunun ardından, sözü Prof. Dr. Halis Ayhan almıştır. Konuşmasında eğitim serüvenini ve Prof. Dr. Beyza Bilgin ile tanışma hikâyesini anlatan Ayhan, Türkiye'de mevcut DKAB derslerinin 12 Eylül sürecinde müfredat içerisinde zorunlu olabilmesi için yapılan çalışmaları dinleyicilerle paylaşmıştır. Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı ise İslam eğitim sisteminin merkezinde kitabın olduğunu hatırlatarak din eğitimcilerinin metinle ilgili sorunlarının olduğunu belirtmiştir. Günümüzde hurafeleştirilen bir din algısı olduğunu ve akıllı kullanabilme becerisini artıracak bir din eğitime ihtiyaç duyulduğunu ifade eden Bayraklı'nın ardından özel oturumun son konuşmacısı olan Prof. Dr. Selahattin Parladır, din eğitimi alanının engellerini, bu alanda yaşanan problemleri ve bu probleme getirilen çözüm önerilerini örnekleri ile anlatmıştır. Oturum, hocaların genç akademisyen adaylarına tavsiyelerinin ardından hediye ve katılım belgesi takdimiyle sona ermiştir.

İlk gün öğleden sonraki oturumlarda din eğitimi bilim dalının birçok farklı yönü tartışılmıştır. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Dodurgalı, "İlahiyat Fakültelerinin Gelecek Vizyonu" başlıklı sunumunda İlahiyat fakültelerinin yeni kurulan Laik Cumhuriyet içerisinde dini kurumların üstünde bir yapı olarak toplumun din konusundaki sorunlarını çözmek, köklü dini kültürel birikimini günümüze taşımak gibi misyonlarının olduğunu belirtmiştir. Dodurgalı konuşmasında İlahiyat Fakültelerinin AB giriş sürecinde ülkemizin şartları ve imkânları dâhilinde yeni vizyonlar ortaya koyarak toplumun beklentilerini karşılamak zorunda olduğunu da vurgulamıştır. "Türkiye Dini Yükseköğretiminin Bir Din Anlayışı Var Mıdır? (Dini Yükseköğretimin Toplumun Din Anlayışları Üzerine Etkisi)" başlıklı bildirisinde Prof. Dr. Nurullah Altaş, ilahiyat fakültelerinin üniversitelerin genel amaçlarına hizmet eder bir şekilde yola çıktığını, ancak toplumun din anlayışını/anlayışlarının oluşumu üzerindeki etkisinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Altaş, Alevilik tartışmaları, tarikatlar ve FETÖ olgusunun ortaya çıkmasının sebepleri arasında yüksek din öğretimin bilgiyi üretmede ve topluma ulaştırmada yetersiz kalması olduğunu da ifade etmiştir. Aynı oturumda Prof. Dr. Hamit Er, "İlahiyat Fakültesi Programları Üzerine Tarihi Bir Perspektif" başlıklı tebliğinde, ilahiyat fakültelerinin gelişim süreci ve yüksek din öğretiminin Osmanlıdan Cumhuriyet'e geçiş sürecini kısaca anlattıktan sonra, mevcut yüksek din eğitimi programlarını değerlendirmiştir. Din adamlarının

kültür adamı olmadığı sürece toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamayacağını belirten Er, bu bağlamda modernite ve modernleşme olgusunu dikkate alarak yükseköğretim programlarının yeniden düzenlenmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bir diğer bildiri sahibi Prof. Dr. Halit Ev, “İlahiyat Fakültelerinde Amaç Problemi” başlıklı bildirisine “ilahiyat fakülteleri din adamı mı, yoksa ilim adamı mı yetiştirir?” sorusunu ile başlamıştır. İlahiyat öğrencilerinin okuduklarını, ancak sorgulamadıklarını sadece naklettiklerini de sözlerine eklemiştir. Ev, tebliğini, “eğer imam hatip liselerinin görevini ilahiyat fakülteleri, ilahiyat fakültelerinin görevini Diyanet İşleri Başkanlığı yapmaya devam ederse sonuç hüsrana olacaktır” diyerek tamamlamıştır.

Bir diğer oturumda Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar; “bir eğitim sisteminin içerisinde bulunduğu toplumun sahip olduğu kültürü göz ardı etmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla kültürün bir parçası olarak dinin de kültürel pedagoji içerisinde yer alması gerektiğini” ifade etmiştir. Yaygın din eğitimi faaliyetlerini yürüten Diyanetin pratik tarihi üzerine çalışmalar yapan Prof. Dr. İrfan Başkurt ise, Cumhuriyet ile birlikte yaygın din eğitimcisi olan imam, hatip ve vaizlerin nitelik ve niceliğine dair bilgiler paylaşmıştır. Başkurt tebliğini, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki din hizmetleri alanında yer alan personel eksikliğinin yaygın din eğitimine oldukça zarar verdiğini ifade ederek tamamlamıştır. Din Eğitimi Tarihi çalışmaları ile tanınan Prof. Dr. Şakir Gözütok, Hz. Ömer döneminde yapılan eğitim ve öğretim faaliyetleri hakkında bilgi vermiş, bu faaliyetlerin belli bir plan ve program dâhilinde gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın ise, “Din Eğitiminde Çoğulculuk” konulu tebliğinde, farklı dünya görüşüne sahip bireyleri bir arada tutabilmek için din eğitiminin hedefleri arasında çoğulcu duyarlılığın olması gerektiğini belirtmiştir. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim üyesi Prof. Dr. Zeki Salih Zengin, “Anlayış, Saygı ve Hoşgörü Bağlamında Din Eğitiminin Amaçlarını Yeniden Düşünmek” başlıklı tebliğinde, ülkemizde din eğitiminin amaçlarının teorik ve pratik boyutlarının uygulanması noktasında problemler olduğunu ve çözüm için insan ve toplum hayatı ile dini bilgilerin birbirleriyle yakın ilişkide olması gerektiğini ifade etmiştir.

Kongrenin bir başka oturumunda Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nden pek çok tebliğci sunum yapmıştır. Daire Başkanı Dr. Ahmet İşleyen, seçmeli dersler arasında yer alan Hz. Muhammed’in Hayatı 5-8., 9-12. sınıflar ile Ortaöğretim Temel Dini Bilgiler derslerinin öğretim programlarının temel becerileri geliştirme temelli olarak güncellendiğini ifade ederken, Zeliha Karaağaç din eğitimi bağlamında Alevilik meselesi hakkında bilgiler vererek, demokra-

tikleşme süreciyle birlikte, özellikle son 5 yıl içerisinde yaşanan gelişmelerden bahsetmiştir.

Kongre, katılımcılara pekçok yüksek lisans ve doktora öğrencisi tarafından yapılmış ve/veya yapmakta olan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olma imkanı da sağlamıştır. Bu çalışmalardan biri, Arş. Gör. Aslıhan Kuşçuoğlu'na aittir. "Finlandiya'da Din Eğitimi" başlıklı yüksek lisans tezini sunan Kuşçuoğlu, Finlandiya hakkında verdiği genel bilgilerin ardından, din eğitiminin yasal zeminini açıklamış, eğitim sisteminde başarısıyla ünlü Finlandiya'da dinin toplumu inşa sürecinin en önemli parçası olduğunu, özgür ve hoşgörülü bireyler yetiştirmek isteyen bu eğitim sisteminde din eğitiminin bu amaçlara hizmet eder özellikte olduğunu vurgulamıştır.

Son değerlendirme oturumu Prof. Dr. Selahattin Parladır başkanlığında Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın, Prof. Dr. Hamit Er ve Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar'ın katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Prof. Dr. Selahattin Parladır, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin olumlu olduğunu ancak söz konusu sosyal\ kültürel faaliyetlerin zorlayıcı olmadan kendiliğinden oluşmasının daha faydalı olacağını ve sonuçların niyetler kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Prof. Dr. M. Şevki Aydın, din eğitimcilerinin görev yaptıkları fakültelerde eğitimi dönüştürücü niteliğe sahip olmalarının önemine değinerek bunun üzerinde hassasiyetle düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca din eğitiminin bilimselleşmesi sürecinde Kur'an'ı Kerim'i kâinat kitabıyla birlikte okuyarak bizzat Kur'an'ın emri olan bu sentezi dikkate almamız gerektiğini de dile getirmiştir. Seçmeli derslerin değerlendirilmesi için çok boyutlu veri elde etme imkânı sunacak saha çalışmalarının yapılması gerekliliğini vurgulayan Aydın, din eğitimi bilimcilerinin alanın kavramlarının doğru kullanımı konusunda titiz olmalarının önemine değinerek kavramsal netliğin zihinsel netliğe ulaştıracağını ifade etmiştir. Prof. Dr. Selahattin Parladır tekrar sözü alarak, çocuğun için içine girmediği bir eğitimin istenilen hedeflere ulaştırılamayacağını vurgulamıştır.

Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar, dönem başkanı olduğu DEKAD (Yüksek Din Eğitimi Programları Kalite Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği)'in kuruluş amacı ve sürecine değindiği konuşmasında bu derneğe aktif katılım ve üyelik konusunda bütün din eğitimcilerinin katkılarını belediklerini dile getirmiştir. Prof. Dr. Hamit ER, Din Eğitimi Anabilim Dalı'nın ilk probleminin senkronizasyon olduğunu belirtmiştir. Özellikle lisans eğitimi konusunda senkronize olunmasının ve belli bir eş güdümün sağlanmasının önemine değinen Er, yüksek din öğretimi probleminin halen devam ettiğini söyleyerek

ilahiyat eğitiminin ülke genelinde eğitimsel bütünlüğe ulaşması gerektiğini ifade etmiştir. Er, üniversitelerin kalitelerini ortaya koyacakları farklılıkların lisansüstü eğitimde oluşmasının daha etkili olacağını vurgulamıştır.

Oldukça yoğun bir katılımımla iki gün süren oturumlarda, din eğitimi biliminin dünü, bugünü ve yarınını kapsayan pek çok konu, örgün ve yaygın din eğitimi başta olmak üzere çok çeşitli alanlardaki problemleri ve çözüm önerileri ile birlikte tartışılmıştır. Kongrede din eğitimi alanında yapılacak bilimsel çalışmaların önemi bir kez daha vurgulanmış ve kapanış toplantısında bir sonraki kongre organizasyonu da planlanmıştır. Bu görev Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı tarafından üstlenilmiştir.